

Revista Brasileira de
Nemzetközi politika

ISSN 1983-3121

<http://www.scielo.br/rbpi>

Li Xing¹

¹Politika és Társadalom Tanszék, Aalborg Egyetem, Dánia (xing@dps.aau.dk).

 ORCID ID:
orcid.org/0000-0002-8033-9834

Raúl Bernal-Meza²

²Universidad Arturo Prat, Instituto de Estudios Internacionales, Iquique, Chile. (rbernal@fch.unicen.edu.ar).

 ORCID ID:
orcid.org/0000-0003-3546-6137

Szerzőjog:

- Ez egy nyílt hozzáférésű cikk, amelyet a Creative Commons Attribution License feltételei szerint osztanak szét, ami lehetővé teszi a korlátlan felhasználást, terjesztést és sokszorosítást bármilyen médiumban, feltéve, hogy az eredeti szerző és a forrás feltüntetésre kerül.
- Este é um artigo publicado em acesso aberto e distribuído sob os termos da Licença de Atribuição Creative Commons, que permite uso irrestrito, distribuição e reprodução em qualquer meio, desde que o autor e a fonte originais sejam creditados.

Cikk

Kína és az USA rivalizálása: új hidegháború vagy a kapitalizmus magon belüli versenye?

Doi: <http://dx.doi.org/10.1590/0034-7329202100110>

Rev. Bras. Polít. Int., 64(1): e010, 2021.

Absztrak

E cikk célja, hogy keretet adjon a Kína és az USA közötti rivalizálás konceptualizálásához. Azzal érvel, hogy míg a Kína-USA rivalizálás a hidegháború analógiájára torzítva van, azt két különböző kapitalizmus közötti, magon belüli versengésként kell értelmezni. Elméleti szempontból a tanulmányt a vilárendszer-elmélet "hegemónia-ciklusok" perspektívája és a kapitalizmusok közötti kapcsolatokról szóló Kautszkij-Lenin vita inspirálta. A két elmélet oksági kapcsolata azt magyarázza, hogy a kínai-amerikai rivalizálás a tőkefelhalmozási ciklusok új szakaszában van, és Kína változó versenydinamikája, amelyet államkapitalista modellje vezet, hátrányos hatást gyakorol az amerikai hegemóniára. A tanulmány következtetése az, hogy a kínai-amerikai verseny az elkövetkező évtizedekre meghatározza a világrend alakulását.
Kulcsszavak: Világgazdaság; Kína-USA rivalizálás; Hidegháború; Magközi kapitalizmus; Világgazdaság.

Megérkezett: 2021. május 1.
Elfogadva: szeptember 19, 2021

Bevezetés

Te cikk célja, hogy hozzájáruljon a világszerte folyó vitához arról, hogy miként lehet a Kína és az Egyesült Államok közötti hegemón rivalizálás fogalmát meghatározni és elemezni. A cikk a hidegháborús teleológia megvitatásával **kezdődik**, amelyet az amerikai politika hasznos politikai és szövetségkötési taktikaként alkalmazott a Kínával való globális versengés igazolására, a második "Szovjetunió" analógiájára (McFaul 2020). A cikk azt állítja, hogy a hidegháborús analógia szándékosan **torzítja és leegyszerűsíti a mai Kína-USA "rendszerszintű rivális" kapcsolatok dinamikáját**. A **szervezők két elméleti nézőpont** - a vilárendszer-elmélet és a Kautszkij-Lenin vita - segítségével próbálják megvilágítani a dinamikát. Az előbbi Kína felemelkedését a világgazdasági komparatív fölény nexusában a történelmileg folyamatos "hegemónia ciklusok" részeként azonosítja. A jelenlegi Kína-USA rivalizálás egyszerre egy magon belüli (a magon belüli

a világgazdaság gazdasági rétegződése) és egy interkapitalista (két különböző típusú kapitalizmus közötti) verseny a tőkefelhalmozási ciklusok új szakaszában, amelyben Kína változó versenydinamikája káros hatást gyakorol az USA gazdasági hegemóniájára. Az utóbbi szoroson követi az előbbit, és a Kína-USA rivalizálást két valószínű forgatókönyv vitája mentén igyekszik megvilágítani: a két szuperhatalom végül "kartell" kialakításával talál-e kiutat az ördögi versenyből, vagy rivalizálásuk végül egy pusztító birodalmak közötti konfrontációhoz vezet. A cikk arra a következtetésre jut, hogy a kínai-amerikai rivalizálás alakítja és fogja alakítani a kapitalista világtrend pályáját az elkövetkező évtizedekben.

Kína-USA hidegháború? Áttekintés

Napjainkban az a politikai diskurzus uralkodik, hogy új hidegháború kezdődött Kína és az Egyesült Államok között. Ez egy meggyőző narratíva, különösen akkor, amikor olyan személyiségek, mint Henry Kissinger, aki az 1960-1970-es években az egyik kiemelkedő amerikai politikai döntéshozó volt, mélyen aggódnak a Kína és az Egyesült Államok közötti folyamatos rivalizálás miatt.

E kérdés megvilágításához fogalmilag meg kell fogalmaznunk a korábbi és a jelenlegi Kína-USA rivalizálás közötti különböző konstellációkat. A globális hatalmi harc megértésének elemzési keretét a nagyhatalmak hanyatlásának és bukásának (Kennedy, 1987), a nemzetközi változásokat generáló dinamikának (Gilpin 1981) és a katonai hatalom jelentőségének visszatérésének (Kagan 2008) történeti és elméleti megközelítéséből meríthetjük. Ezen értelmezések szerint visszatérnek a konfliktusok a hatalomért, amely kiemeli a katonai hatalom fontosságát.

A hidegháború utáni liberális hegemónia ezután hanyatlani kezdett, mert fő támogatói, köztük maga az Egyesült Államok sem volt hajlandó fizetni a fenntartásáért (Ikenberry 2020). Eközben a nagy stratégia (Drezner et al. 2020), a szovjet kommunizmussal szembeni politikai és ideológiai konfliktus Oroszország, majd később Kína világszínpadra való újbóli megjelenésével hatalmi dinamikaként és rivalizálásként fogalmazódott újra, és Washingtonnak fel kellett készülnie a Kínával, Oroszországgal és más rivális hatalmakkal versengő, elhúzódó dominanciaharcra (Ikenberry 2020).

Az állítólagos ideológiai konfliktusról alkotott képet erősíti, hogy az Egyesült Államokban egyre inkább úgy látják, hogy Hszi Csin-ping kemény vezető, aki agresszív külpolitikát folytat. Úgy tűnik tehát, hogy Kína és az USA között a kétoldalú, regionális és globális dominanciáért folytatott korlátlan küzdelem a stratégiai verseny új korszakaként kezdődött el, bár még nem teljesen definiált (Rudd, 2020). Az USA felismeri, hogy Kína Xi alatt jelentősen magabiztosabbá vált, és sikeresen próbál változást elérni a terepen, amit Peking dél-kínai-tengeri szigetek visszaszerzése, valamint nagyszabású Övezet és Út Kezdeményezése (BRI) is bizonyít. Az USA és Kína közötti konfrontáció hidegháborúnak tűnik. Washingtonban a Pekinggel való "stratégiai elkötelezettség" 2017 előtti világához való visszatérés politikailag már nem fenntartható (Rudd 2020).

Zakaria (2019) azonban nem hiszi, hogy a liberális nemzetközi rend annyira leromlott, mint

ahogyan azt gondolják, és hogy Kína aligha minősül halálos veszélynek a liberális nemzetközi rendre nézve.

rendelés. Lake (2018) szemszögéből nézve azonban az Egyesült Államok és Kína közötti kapcsolat inkább a gazdasági és katonai verseny irányába csúszik, mindkét állam talán legjobb szándékai ellenére.

Sapolsky (2019) szerint a második hidegháborúra való hivatkozás az Egyesült Államok és Oroszország-Kína közötti konfliktusra utal. Mivel Moszkva és Peking esetleges szövetségéről nincs konszenzus, várhatóan az elkövetkező hidegháború egyetlen ellenfélre korlátozódna, legyen az Oroszország vagy Kína. Bár Biden elnök Oroszországot "ellenfélnek" nevezi, míg Kínát "komoly versenytársnak" tekinti (New York Post 2020), az egész világ számára nyilvánvaló, hogy Amerika igazi hidegháborús ellenfele Kína lenne.

A Kína és az Egyesült Államok közötti hidegháború létét igazoló legfőbb politikai érv az, hogy a kínai tekintélyelvűség és az Egyesült Államok liberális demokráciája közötti konfrontációról van szó (Hung 2020). Ez a konfrontáció hozza vissza az Egyesült Államokat a nagy stratégiához. Kínának azonban már azelőtt is autoriter kormánya volt, hogy Nixon elnök 1972-ben elismerte volna a Kínai Népköztársaságot. Meglepő tehát, hogy Trump felfedezte a Kína-USA konfliktus természetét, miután elfogadta az "Amerika az első" politikáját, és kereskedelmi háborúba bocsátkozott Pekinggel. Hung (2020) azt állítja, hogy a KKP és a Wall Street az 1990-es években pénzügyi érdekszövetséget tartott fenn. Ettől kezdve a kínai export feltétel nélkül, alacsony vámok mellett jutott be az amerikai piacra, ami előkészítette az utat Kína 2001-es, a Kereskedelmi Világszervezethez való végleges csatlakozása előtt. 2000-ig sok amerikai vállalatot motiváltak a Peking által kínált ígéretek és elvárások, hogy hatalmas ellensúlyozó erővé váljon a hírszerzési-diplomáciai-katonai ösztönökkel szemben. a Kína ellenségként való beállítása és egy új hidegháború kirobbantása vele.

Az Egyesült Államok és Kína közötti kereskedelmi konfliktus egy olyan rivalizáláshoz vezetett, amely látszólag egy új hidegháború jellegzetességeivel bír, de amely lényegében a kapitalista világgazdaságon belül két alapvető gazdaság közötti verseny. Ilyen tőkén belüli rivalizálás már a történelem korai szakaszában is előfordult, ahogyan azt a gyarmatosítás és az imperializmus is mutatja (Hobson 1902; Lenin 1917; Gallagher és Robinson 1953).

A "hidegháború" vitája és annak elhatárolása a Kína-USA rivalizálásról

A "hidegháború" fogalma a Szovjetunió elleni harcban az amerikai nagy külpolitikai stratégia megfogalmazásához kapcsolódik, és a "Containment Doctrine" (Gaddis 1982) néven fogalmazódott meg.

A második világháború után az amerikai kapitalizmus megpróbálta újjáéleszteni a kapitalista világgazdaságot azáltal, hogy új feltételeket teremtett a folyamatos tőkefelhalmozáshoz. Az USA háború utáni szerepét Charles Kindleberger (1973) "hegemon stabilitáselméletként" elméletileg megfogalmazta, majd Robert Gilpin (1987) továbbfejlesztette. Eszerint a bipoláris rend végének következményeként létrejövő feltételezett liberális és demokratikus nemzetközi rend a demokrácia oroszországi megjelenése miatt nagyobb globális konvergenciának ad helyet. A hidegháború 1991-es

végét követően azonban a Washington-központú szövetségi rendszer legitimitásként elvesztette kényszerítő erejű alapját.

A kínai-amerikai konfliktust a politikai gazdaságtan korlátain túl Kagan (2008) értelmezésében a biztonság és a katonai hatalom problémája indokolná. A kétpólusú rend végét követő amerikai hegemonia hanyatlásával és a nagyobb biztonság keresésével az Egyesült Államok ismét a katonai hatalomra támaszkodik, és ez a tény visszavezeti a nemzetközi rendszert a "normális helyzetbe", vagyis hogy a szuverén államok ismét a katonai hatalomra támaszkodnak. Ebből a szempontból a világban uralkodó örökös nemzetközi anarchia állapota (Waltz 1979) megerősítené a konfliktus realista szemléletét, amely eredetileg a kapitalista politikai gazdaságban helyezkedik el.

A világrend átmeneti időszakában (vagy a hidegháború utáni időszakban) 1990 után két olyan szakasz volt, amelyben a "második hidegháború" retorikája volt jelen. Az első, 2018-ig tartó szakasznak az Egyesült Államok és Oroszország közötti konfliktus volt a vonatkozási tengelye. 2010 óta azonban olyan publikációk jelentek meg, amelyek azt feszegették, hogy az Egyesült Államok és Kína közötti kapcsolatok nem egy új "hidegháborúba" lépnek-e.¹ Washington egyes szektorai számára az Egyesült Államoknak már 2003-ban elszigetelést kellett gyakorolnia Kínával szemben.²

A második szakasz akkor **kezdődött**, amikor Donald Trump kormánya úgy döntött, hogy megállítja a kínai kereskedelmi és technológiai előretörést, amiért felhagyott a liberális

internacionalizmus politikájával, és egy új nagy stratégia elfogadását szorgalmazta Kínával szemben

(Drezner et al. 2020). Kagan (2008) szerint az autoriter rezsimekkel rendelkező nagyhatalmak (Oroszország, Kína) újbóli megjelenése a hidegháborús helyzethez hasonlóan gyengíti a liberális rendet. A hatalom felhalmozása minden nemzetállamra jellemző, és a katonai hatalom újbóli összetétele gyengíti a multilateralizmust. A nagyhatalmak közötti nemzetközi verseny visszatért, mivel az Egyesült Államok, Oroszország, Kína, az Európai Unió, Japán, India, Irán és más országok a regionális dominanciáért versengenek. A regionális dominanciáért folytatott rivalizálás ebből a szempontból vezetett a "befolyási szférákra" törekvő hatalmak visszatéréséhez (Allison 2020).

Politikailag csábító lehet analógiát vonni a jelenlegi kínai-amerikai konfrontáció és az amerikai-szovjet hidegháború között. Az analógia során figyelmen kívül hagyjuk azt a tényt, hogy a Szovjetunió nem volt a kapitalista világgazdaság része, és a két fél között kevés gazdasági interakció zajlott. Ahogy Leffler (2019) rámutat: "Az a történelmi kontextus, amelyben az Egyesült Államok ma működik, a nemzetközi szinten uralkodó hatalmi konfiguráció és a rivális rezsimek ideológiai vonzereje teljesen más". Ezzel szemben a mai kínai gazdaság nagymértékben integrálódik a világgazdaságba, és Kína felemelkedése alapvető elmozdulásokat generál a globális hatalmi egyensúlyban:

- Kína a világ második legnagyobb gazdasága a GDP (nominális) és a legnagyobb a GDP (PPP) alapján.
- Kína a világ legnagyobb nyersanyagfogyasztója, a legnagyobb devizabirtokos, valamint az amerikai állampapírok legnagyobb külföldi tulajdonosa.
- Kína a világ legnagyobb fogyasztási cikkek exportőre. Az Egyesült Államokban a világválság miatti zárlatok miatt az USA-ba irányuló kínai export 2020 novemberében 46,1%-kal **nőtt**, és a kereskedelmi többletet

¹ Vö. *La Tercera.com*, La "Guerra Fría cibernética" entre Estados Unidos y China. February 20, 2013. <https://www.latercera.com/noticia/la-guerra-fria-cibernetica-entre-estados-unidos-y-china/>

² Pablo Bustelo y Augusto Soto (2003), "Las relaciones entre Estados Unidos y China: ¿a s o c i a c i ó n o competencia estratégicas?", Real

75,43 milliárd dollár (The New York Times 2020), ami történelmi rekordot jelent Trump Kínával folytatott kereskedelmi háborúja ellenére.

- Kína a világ legnagyobb finanszírozója, több hitelt nyújt, mint a Világbank, és a fejlődő országok infrastrukturális beruházásainak legaktívabb szereplője.
- Ma már sokkal több ország - köztük az USA szövetségesei és a Pekinggel feszült kapcsolatokat ápoló országok - legnagyobb és legértékesebb kereskedelmi partnere Kína, nem pedig az USA. Ez a helyzet egyre gyakoribbá válik Kelet- és Délkelet-Ázsiában.
- Az Eurostat legfrissebb adatai szerint 2020-ban Kína az EU legnagyobb kereskedelmi partnere az USA helyébe lép (Euractiv 2020). Ennél is fontosabb, hogy Kína és az EU 2020 decemberében sikeresen megkötötte az átfogó beruházási szerződést.
- A legfrissebb IMF-adatok szerint Kína volt az egyetlen olyan gazdaság, amely 2020-ban 2,3%-os pozitív GDP-növekedést ért el (Nemzetközi Valutaalap 2021). A koronavírus-járvány kezelésében Peking hatékony intézkedéseinek eredményeként egy brit agytrósz szerint Kína 2028-ra a világ legnagyobb gazdasága lesz (British Broadcast Company 2020), néhány évvel a korábban vártnál hamarabb. Az IMF legutóbbi világgazdasági kilátások növekedési előrejelzései szerint (Nemzetközi Valutaalap 2021) Kína várhatóan a világgazdasági növekedés motorja lesz a világgazdasági utáni korszakban.

A hidegháború idején ezek közül a jellemzők közül gyakorlatilag egyik sem volt jelen. A Nyugat és Kína közötti második hidegháborús retorika jelenlegi felerősödését példázza, hogy mind az USA, mind az EU "rendszerszintű riválisként" azonosítja Kínát, megismételve a kommunista és a kapitalista kormányzati rendszerek közötti 20. századi küzdelmet. Még ha Kínát most fenyegetésnek is tekintik az amerikai uralkodó ideológiára nézve (Hanania 2020), ez a fenyegetés a "kínai modell" sikerére épül, azaz az államkapitalista gazdasági jólétre. Mindez úgy történt, hogy Kína a globális kapitalizmus teljes jogú résztvevője és támogatója volt. Ezért a Kínával való úgynevezett "rendszerszintű" rivalizálás alapja az USA ellenszenvé Kína felemelkedésével és az azt követő azon törekvésével szemben, hogy a globális gazdasági rendet úgy alakítsa át, hogy az tükrözze a saját részesedését a világgazdaságban.

Itt látjuk a második hidegháborús retorika lényegét. A hidegháború teleológiáját megismételve az USA azt reméli, hogy Kína mint második pólus jelenléte ellenére is meg tudja ismételni saját dominanciáját a nemzetközi rendszerben. A Kína-USA konfliktusnak van egy olyan **tovagyűrűző hatása**, amely "befolyási szférákat" hoz létre, amelyekben **különböző régiók** kerülnek be a megosztott világ újrafelosztásának folyamatába.

A nemzetközi politikai-gazdasági keretben zajló rivalizálásnak globális vetületei vannak. A fejlődő világ és különösen Latin-Amerika esetében a tőkén belüli verseny hatással van a gazdasági fejlődéssel kapcsolatos elképzelésekre és utakra. A fejlődés modelljeként a nyugati kapitalizmus fejlődéstörténete Kína javára játszik. Az Egyesült Államok történelmi tapasztalatával ellentétben - amely brit gyarmattól a kezdetektől fogva független, kapitalista fejlődésű állammá vált - Kína az európai periféria részeként került be a kapitalista világrendszerbe. Az 1970-es évek óta Kína a fejlődő világhoz tartozik. Az Afrikára (Li és Farah 2013) és Latin-Amerikára (Bernal-Meza 2016) is irányuló nemzetközi diskurzusában Kína azzal érvel, hogy a nyugati hatalmak imperialista kizsákmányolásának közös múltja van, amelytől Kína megszabadult. Kína példaként mutatkozik be Latin-Amerika - és esetleg

fejlesztési modell - iparosítási stratégiájának sikerének köszönhetően, szemben az iparosítási stratégiák és a neoliberais politikák kudarcával (Bernal-Meza és Li 2020), amelyek nem voltak sikeresek a gazdasági fejlődés elhozásában a perifériára. A kínai tapasztalat, köszönhetően gyors növekedésének és a világgazdasági hatalmi struktúrában való felemelkedésének, amely negyven év alatt a perifériáról a magba került - ami példa nélküli tény a kapitalizmus történetében (Li 2008; Li 2010; 2019) -, az Egyesült Államok tapasztalataihoz közelebb álló fejlődési modell. A politikai gazdaság és a világhatalmak közötti piaci kapcsolatok a gazdasági hatalom hálózatainak kiépítéséhez (regionális értékláncok; ellátási láncok; kereskedelmi, pénzügyi és technológiai terjeszkedési hálózatok 5G, tenger alatti internetkábelek stb.) és befolyási szférák kialakulásához vezetnek. Mindkettőt a hatalom megnyilvánulásainak kell tekinteni, és mint ilyenek, versenyt és rivalizálást jelentenek. Ez az új hidegháború kontextusa.

Világrendszer-elmélet: "Hegemónia köre" és hatalomátmenet

Ez a tanulmány azt állítja, hogy a Kína és az Egyesült Államok közötti rivalizálás lényege egy olyan magon belüli és a kapitalizmusok közötti verseny eredménye, amely a globális hatalomváltás felé vezet. Eközben az USA fenyegetve érzi magát Kína elkerülhetetlen felemelkedése miatt, amely egyre inkább kihívás elé állítja az USA felsőbbrendűségét és hegemoniáját. Az elmúlt években a "Kína felemelkedése", az "USA hanyatlása" és a "globális hatalmi eltolódás" szemet gyönyörködtető hírcímekké váltak, míg a "Kína poszt-pandemikus felemelkedése" manapság nagy médiavisszhangot kapott.

A világrendszer-elmélet szorosan nyomon követi az állam és a tőke kapcsolatának alakulását, és olyan világgazdasági rendet vizionál, amely a nemzetgazdaságok hierarchiájából álló területi felosztáson alapul (Cartwright 2018). Az elmélet a világgazdaságot folyamatosan dinamikus és változó, valamint egymással összekapcsolt nemzetgazdaságok rendszereként konceptualizálja, amelyek az államok hierarchiájában és az értékrendben való feljebb jutásért küzdenek. Történelmileg a globális tőkemobilitás és a gyártás áthelyezésének kihasználásával a nemzetek felfelé rétegződése a világgazdasági hierarchiában lehetséges, de nem könnyű. A világgazdaság története azt mutatja, hogy egy végtelen folyamat zajlik, amelyben a tőkemobilitás és a gyártás áthelyezése, az ellátási lánc és az értéklánc, a munkamegosztás és -újraelosztás folyamatosan mozog, és a kereskedelmi csere és a beruházások révén folyamatos áru-, munka-, termelési és tőkeáramlást eredményez a területi felosztásokon keresztül.

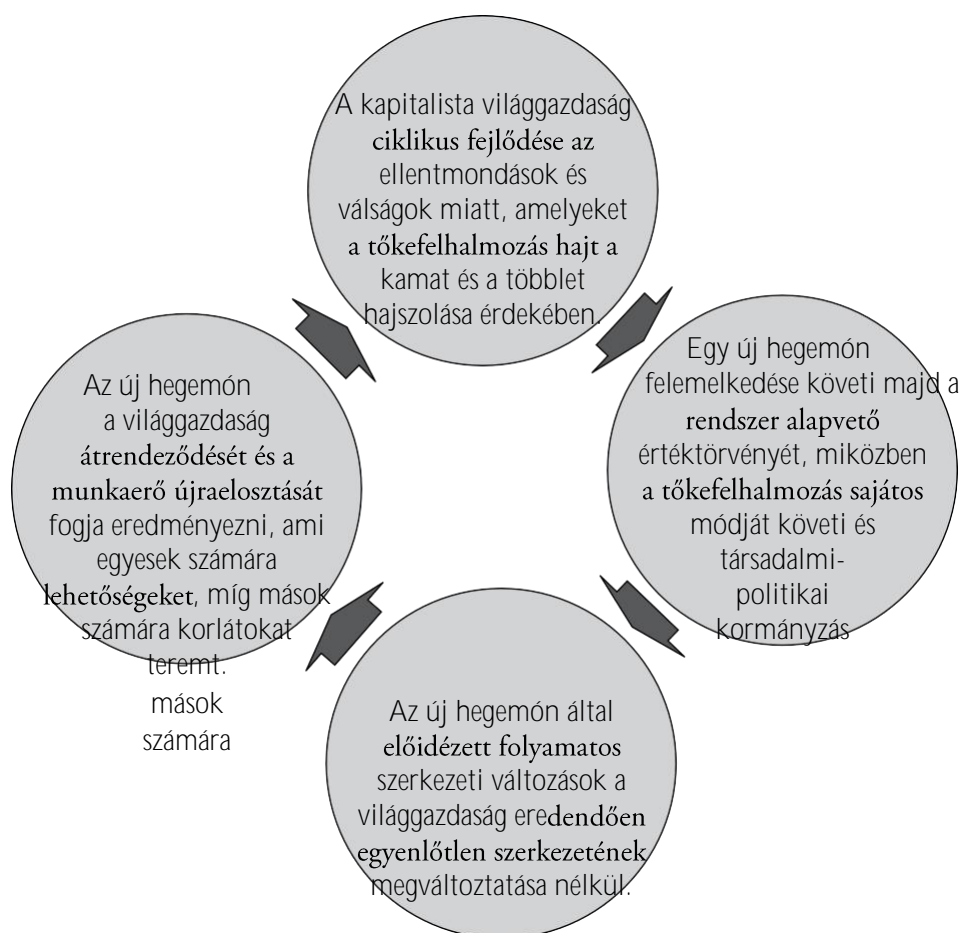
Afrika és Latin-Amerika az elmúlt több száz év gyarmatosítása révén került be a kapitalista világgazdaságba. Kínát és Indiát tekintik az utolsó kiaknázatlan területeknek, amelyeket az elmúlt évtizedekben integráltak a kapitalista világgazdaságba (Li 2008). A világpiacra irányuló kínai alapú globális gyártás a világ minden tájáról, és különösen az USA-ból származó transznacionális vállalatok hatalmas társberuházásait vonja maga után. Az ellátási láncok Kínába történő áthelyezése az új

transznacionális felhalmozási stratégiák és minták része.

A világrendszer-elmélet egyik értékes pontja, amely hozzájárul a kínai-amerikai rivalizálás elemzéséhez, a világgazdaság dinamikájára vonatkozóan, tekintettel a "hegemónia ciklusaira" (Wallerstein 1983). Wallerstein szerint a kapitalista világgazdaság hosszú távú dinamikája a "hosszú hullámok" szemüvegén keresztül elemezhető. Más szóval, a globális növekedés, stagnálás és recesszió változása a hegemon államok felemelkedését és bukását a világgazdaságon belül a hegemónia történelmi "ciklusaiként" ábrázolja. Wallerstein (1983) egy felemelkedő hegemon hatalom felzárkózási folyamatát úgy azonosította, hogy az három területen fokozatos fölény eléréséből áll: 1) termelési hatalom; 2) kereskedelmi és kereskedelmi vezető szerep; és 3) pénzügyi vezető szerep.

Kína felemelkedése az elmúlt négy évtizedben szorosan követte ezeket a lépéseket, és az 1. ábrán bemutatott területeken fokozatosan fölénybe került. Mint fentebb említettük, Kína ma a) a világ legnagyobb gyártója és beszállítója; b) a világ legnagyobb kereskedelmi országa; és c) a világ legnagyobb hitelezője és a globális pénzügyek potenciális szereplője. A jelenlegi Kína-USA verseny és különösen kereskedelmi háborújuk a "hegemónia körforgásának" folyamatába ágyazott rivalizálást mutatja. Bár az USA "dollárhegemóniája" a globális pénzügyekben még nem kérdőjeleződött meg alapjaiban, Kína pénzügyi szerepe, a kínai jüan (RMB) pedig az előrejelzések szerint 10 éven belül a harmadik legnagyobb tartalékvaluta lesz (NBCUniversal Media 2020).

1. ábra. A hegemónia és a felhalmozás ciklusai

Forrás: a szerzők saját rajza

A fenti ábra azt mutatja, hogy Kína felemelkedése és annak hatása alapvetően a világgazdaságnak a világrendszer-elmélet elemzési kerete által felfogott történelmi pályáját követi. A keret lehetővé teszi számunkra, hogy azonosítsuk és megértsük azokat a kihívásokat, amelyeket Kína gazdasági felemelkedése a világgazdaság kialakult struktúrája számára jelentett. Konkrétabban fogalmazva, Kína gazdasági sikere, hogy gazdaságának egy részét a világgazdaság magjává emelte, megváltoztatja a hagyományos világgazdasági rétegződést, amelyet egy kis mag, egy szétszórt és nagyobb félperiféria, valamint egy hatalmas periféria jellemez (Li 2020). Az a tény, hogy a kínai gazdaság és lakosság egy része sikeresen lépett be a világgazdaság magzónájába, politikailag kihívást jelent, és gazdaságilag is túlszűfolja a világgazdaság magzónáját. Ebbe a megértési keretbe kell helyezni a jelenlegi kínai-amerikai rivalizálást (Li 2020).

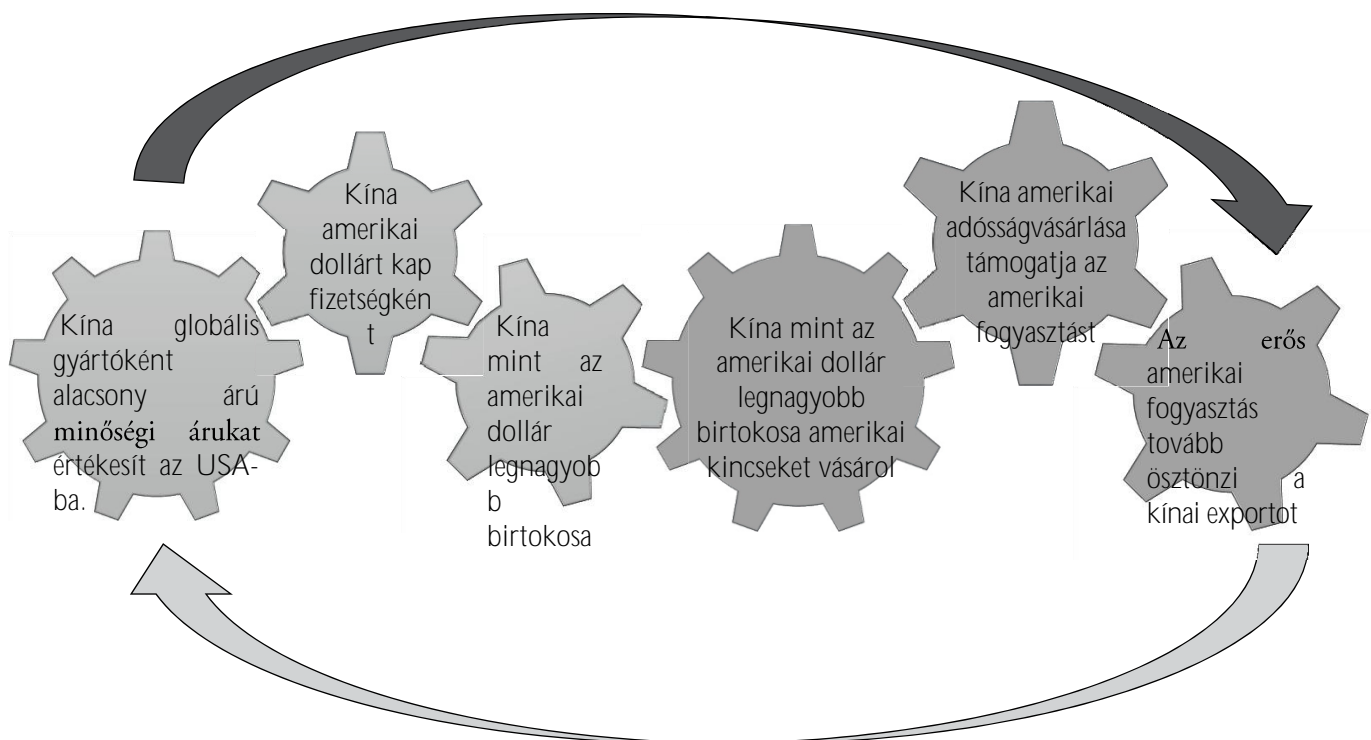
Kína és az USA gazdasági kapcsolatai a régi kínai növekedési modell szerint

A kínai növekedési stratégia egy kifelé irányuló terv volt, amely a nemzetközi kereskedelemben való részvételt hangsúlyozta az erőforrások és a munkaerő exportorientált iparágakba való allokálásának ösztönzésével, ahol Kína komparatív előnnyel rendelkezik. Egy ilyen stratégia alacsony árakat követel meg az exportárúk és -szolgáltatások felé. A kormány támogatta és előnyben részesítette az exportorientált beruházásokat, különösen helyi szinten, részben az adórendszer által létrehozott ösztönzők révén. Az exportorientált iparosítási (EOI) stratégiát a gyorsan növekvő városi munkaerő, a termelékenységet növelő infrastruktúrába és technológiákba történő hatalmas beruházások tartották fenn.

A kínai EOI növekedési modellre akkor került sor, amikor a hagyományos tőkés magállamok (Európa és főként az USA) a globális termelés átszervezésének és a tőke áthelyezésének, azaz a dezindusztrializációs folyamatnak a folyamatában voltak. A világ fejlett részén a deindusztrializációs folyamat már az 1970-es években elkezdődött a transznacionális tőke olajválságra adott válaszáként. Az újonnan iparosodott kelet-ázsiai gazdaságok sikere az 1970-80-as években az ipari termelés globális áthelyezésének kihasználásán alapult.

Az USA nélkülözhetetlen szerepet játszott Kína egész gazdasági fejlődésének időszakában. Egyrészt az amerikai befektetések Kínába nemcsak pénzt, hanem munkahelyeket, technológiát, know-how-t és piacra jutást is hoztak magukkal. Másrészt az USA profitált a kínai ár-érték arányú fogyasztási cikkek importjából, ami hozzájárult az átlagos amerikai életszínvonal emeléséhez és az alacsony infláció fenntartásához. Ugyanakkor Kína folyamatos amerikai államkötvény-vásárlása segítette fenntartani a kölcsönös előnyök viszonylag kiegyensúlyozott mintázatát. A 2. ábra a Kína és az USA közötti kereskedelmi kapcsolatok látszólag "pozitív körét" mutatja a régi kínai EOI növekedési modell szerint 1978 és 2010 között. Az ábra azt is jelzi, hogy Kína EOI-iparosítása a globális dezindusztrializáció általános és különösen az USA dezindusztrializációs folyamatával együtt zajlott.

2. ábra. A kínai feldolgozóipar és a **tőkefelhalmozás reprodukciós köre az amerikai fogyasztási gazdasággal** Kína régi növekedési modellje alapján

Forrás: a szerzők saját rajza

A fenti ábra egyfajta "csereüzletet" mutat a két gazdaság között Kína régi növekedési modellje mellett: A kínai olcsó és szakképzett munkaerő, a potenciális piaci növekedés és piacra jutás, valamint az amerikai adósságok megvásárlása cserébe az amerikai gyártás kiszervezéséért, technológiaátadásért és a kínai gyártású félkész- és fogyasztási cikkek behozataláért. Az ábra a két gazdaság közötti erősítő kapcsolatot mutatja, amelyben az amerikai igények által táplált kínai kínálat erősíti a kínai nyereségeket (világosszürke szín), amelyek viszont erősítik az amerikai igényeket és fogyasztást (sötétszürke szín). Ez a csereüzlet több évtizeden keresztül zajlott, egészen a 2018-as kínai-amerikai kereskedelmi háborúig, amikor a Trump-kormányzat a "made in America" kereskedelmi politika bevezetésével megpróbálta "újra nagyvá tenni Amerikát". Úgy tűnik azonban, hogy az USA számára már túl késő a helyzet megfordításához.

Elméletileg a nemzetközi kereskedelem növeli a gazdasági termelékenységet azáltal, hogy a munkahelyeket hatékonyabb iparágakba csoportosítja át. A Kína és az USA közötti kereskedelmi kapcsolatok esetében a régi kínai növekedési modell szerint az USA gazdaságának egyes területein, például a mezőgazdaságban és a szolgáltatásokban munkahelyek teremtődtek, míg más ágazatokban, különösen az alacsony bérű feldolgozóiparban munkahelyek szűntek meg. Egy átfogó tanulmány szerint a Kínával folytatott kereskedelem az 1999 és 2011 közötti időszakban 560 000 munkahely megszűnéséhez vezetett az amerikai feldolgozóipari ágazatokban a Kínából származó importtal való közvetlen verseny miatt (Meltzer és Shenai 2019, 8). A kínai-amerikai gazdasági kapcsolatok legérdekesebb pontja ugyanebben az időszakban egy egyidejűleg zajló kettős fejlődési folyamat volt.

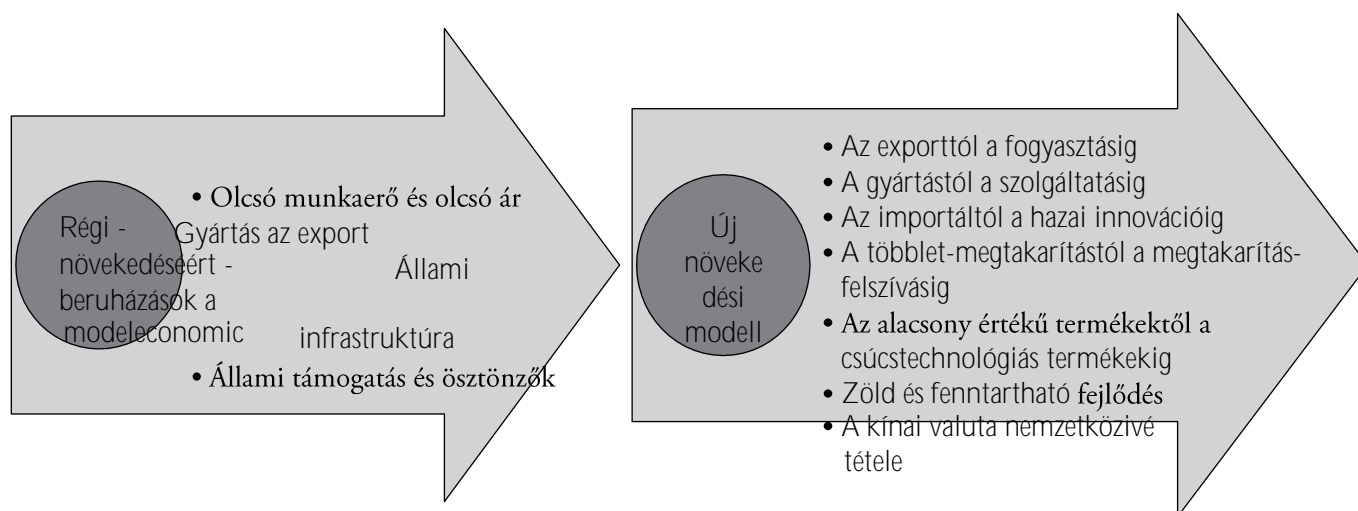
Miközben a kínai gazdaság egyre inkább iparosodott, az amerikai gazdaság egyre inkább dezindusztrializálódott és financializálódott.

Kína új növekedési modellje és a kapitalizmusok közötti verseny

A 2010-es évek óta Kína elkezdte felgyorsítani a növekedési modellváltást a növekedés értékének és minőségének növelése felé. Az átmenetet a hazai túlfelhalmozási és túlkapacitási problémák megoldásának keresése is hajtotta, más belső ellentmondásokkal együtt, mint például a munkaerőhiány, a reálbérek növekedése, az erőforrások elosztása, a jövedelemelosztás, a környezeti hatások, a gazdasági növekedési ütem, a megtakarítások, a beruházások és a nemzetközi tőkeáramlás. A régi EOI növekedési modellt egy új stratégia váltotta fel, amelyet Peking 13. és 14. ötéves terve (2016-2020; 2021-2025) tükröz.

A stratégia arra tett kísérletet, hogy Kínát az alacsony munkaigényű, alacsony színvonalú gyártóból a magas színvonalú árutermelővé váljon. A cél az volt, hogy tovább modernizálják Kína ipari kapacitását, és biztosítsák pozícióját a csúcstechnológiai iparágak globális erőközpontjaként. Az alábbi 3. ábra a régi és az új növekedési modell közötti ellentétet mutatja. Az új növekedési modell számos stratégiai célt kíván elérni: 1) Kína külföldi technológiaiimporttól való függőségének csökkentése és jelentős beruházások a hazai innovációba; 2) az alapanyagok és a hazai technológia kínai belföldi tartalmának növelése; 3) Kína részesedésének növelése és domináns pozíciójának javítása a globális ellátási és értékláncokban a világ legfontosabb stratégiai iparágaiban, mint például a gyógyszeripar, az autóipar, a repülőgépipar, a félvezetők, és ami a legfontosabb, az IT és a robotika.

3. ábra. Kína átmenete a régi növekedési **modellről az új növekedési modellre**

Forrás: a szerzők saját rajza

Kína folyamatban lévő 14. ötéves terve (2021-2025) az ország "magas színvonalú" növekedésének politikai úttervét rajzolja meg, amelyben a zöld és csúcstechnológiai iparágak, a szolgáltatási ágazatok és a belső fogyasztás lesznek a hajtóerők. A "komparatív előny" és a "költség-haszon" elemzések szemszögéből nézve Kína régi növekedési modelljét az USA úgy értékelte, hogy az viszonylag kiegyensúlyozott, mindkét fél számára előnyös kapcsolatot teremt a két gazdaság között.

az új növekedési modell általában, és különösen a "made in China 2025" törekvés kétségtelenül az amerikai szolgáltatási és tudásalapú gazdasággal való közvetlen versengésnek tekinthető. Ez volt az egyik közvetlen oka a 2018 óta tartó kínai-amerikai kereskedelmi és csúcstechnológiai háborúknak is, mivel Kína új növekedési modellje a kínai-amerikai gazdasági kapcsolatokat inkább a versengés, mint a komplementaritás irányába tereli. Az USA-t az riasztotta, hogy "Kína a globális ellátási és értékláncokban való előretörésben elért eredményei Peking nagyobb részesedéséhez vezettek a globális többletből, és a hagyományos magállamok haszonkulcsának csökkenéséhez" (Li 2020, 12).

A kapitalizmusok közötti verseny: a Kautszkij-Lenin vita

Míg a vilárendszer-elméletben a "hegemónia körforgásáról" és a "felhalmozás rendszerszintű ciklusairól" szóló viták azt a tételt állítják, hogy amikor a fennálló hegemón hanyatlása véglegessé válik, a fennálló rend összeomlik, ami harchoz vagy akár háborúhoz vezet a vetélytársak között (Wallerstein, 2011), az ilyen elemzések Lenin (1917) *A kapitalizmus legfelsőbb szakasza* című művében kifejtett nézeteire hasonlítanak. Az amerikai-kínai rivalizálás dinamikája, ahogy Lenin is érvelhetett volna, egy birodalmak közötti rivalizálás, amelyet a tőkés közötti verseny hajt. A világpiacon folytatott verseny hamarosan a befolyási szférák egyre élesedő összecsapásaiba, sőt, akár háborúba is átcsaphat.

Történelmileg a birodalmi kapitalizmusok versengtek a gazdasági érdekekért, beleértve a geopolitikai befolyási szférákat is, ahogyan ez az európai kapitalizmus ázsiai és afrikai, illetve az amerikai kapitalizmus latin-amerikai és karibi terjeszkedése során történt. Számos történelmi esetben a versengés és a hatalomváltás katonai versengéssé és válságokká eszkalálódott, ha nem is feltétlenül háborúvá (Lake 2018, 247-8). Amint a verseny elkezdődött, a gazdaságon túl más motivációk is felmerültek. A konfliktus elkerülhetetlensége a nemzetközi rendszer strukturális kényszerének ártalmas mintájában volt keresendő, amelynek következtében gyakran háború volt a következménye, amikor egy felemelkedő hatalom kezdte kihívás elé állítani a meglévő hegemónt. Allison (2018) kutatócsoportjának megállapításai szerint az elmúlt 500 évben tizenhatszor fordult elő konfliktus egy felemelkedő hatalom és egy meglévő hatalom között, és az esetek közül tizenkét esetben tört ki háború.

Lenin tézise a birodalmi kapitalizmusról közvetlenül ellentmondott Kautsky (1914) "ultraimperializmus" elméletének. Kautsky azzal érvelt, hogy a tőkés magországok képesek voltak kiutat találni az ipari hatalmak közötti örökösi versenyből és pusztító háborúkból. Kautsky elemzése szerint az egyetlen mód, amely lehetővé tette a magkapitalista országok számára, hogy a kizsákmányoló rendszer alapprofitját fenntartsák, miközben elkerülhetik a gazdasági stagnálást, az volt, hogy az erős maggazdaságok "kartellt" alkottak, hogy megőrizzék exportpiacaikat és a többletfelhalmozást. A tőkekoalíció eredményeként azt állította, hogy a háború és a militarizmus nem feltétlenül a kapitalizmus velejárója, és hogy egy békés "ultrakapitalizmus" (imperializmus) valószínűsíthető. Az ultrakapitalizmus szakaszában a maghatalmak megértették a koalíció és az

együttműködés fontosságát, valamint annak szükségességét, hogy gazdasági ellentéteiket és antagonizmusukat egy koordinációs rendszer alá kell rendelniük, amelynek révén közösen fogják kizsákmányolni az elmaradott világot.

Az első világháború igazolni látszott Lenin imperializmus-tézisének helyességét. A két háború közötti időszakban a kapitalizmusok közötti versenyen belüli viszonyok nem hoztak új bizonyítékokat Kautsky (1914) érvelésének legitimálására. Az "ultraimperializmus" lehetőségéről és valószínűségéről szóló vita azonban újra aktualitást nyert mind a második világháború utáni, mind a hidegháború utáni nemzetközi politikai gazdaságtan elemzésében.

A Szovjetunió bukása után az USA egy olyan változó világgal szembesült, amelyben a Kautsky és Lenin közötti elméleti vita alkalmazhatónak tűnt. Az amerikai politikai és gazdaságpolitikának a globális ügyeket Kautsky és Lenin analitikus felfogásának hibridje alapján kellett irányítania. Egyfelől az USA "a Kautsky által elképzelt egységes, liberalizált nemzetközi kapitalista közösségre törekedett", másfelől "azt a globális szerepet, amelyet az Egyesült Államok e közösség fenntartása érdekében vállalt, egy Leninéhez nagyon közel álló világnézet határozta meg" (Schwarz 1996, 100).

A hidegháború utáni amerikai liberális kapitalizmus a politika, a gazdaság, a kultúra, a termelési eszközök, a pénzügyek és a kommunikáció decentralizációja és deterritorializációja révén próbálta egységesíteni a globalizált világ gazdaságot. Egy ilyen liberális gazdasági rendszer univerzálisnak és más típusú gazdasági modellekkel - mint például a kelet-ázsiai "cimborakapitalizmus", az orosz "maffiakapitalizmus", beleértve az európai "jóléti kapitalizmust" - szemben felsőbbrendűnek volt hivatott lenni. Ma az amerikai liberális kapitalizmus ellensége kétségkívül a kínai "államkapitalizmus". A Kína-USA konfliktus Lenin felfogásával összhangban a 21. században birodalmak közötti rivalizálásnak tekinthető (Smith 2019).

A Kína és az USA közötti verseny jelenlegi helyzete sok tekintetben közelebb állt Lenin elemzéséhez, amely az imperialista hatalmak közötti kapcsolatokat vizsgálta. Lenin nézete szerint, ahogy az ipari magországok versengtek egymással kizsákmányoló profitszférájuk kiterjesztéséért, érdekeik keresztezték egymást és ütköztek, ami elkerülhetetlen konfliktushoz vezetett a tengerentúli piacok és erőforrások felett. Ebben a tekintetben Peking növekvő afrikai és latin-amerikai jelenlétét az USA és más tőkés magországok is úgy tekintik, mint Kína kísérletét arra, hogy ezeket a régiókat visszaintegrálja a kínai felhalmozási rendszerbe, mint a domináns nyugati vezetésű felhalmozási rendszer ellenintézkedését vagy alternatív rendszerét (Merwe 2018). Kína Belt and Road projektjét pontosan az USA vezette renddel szembeni kihívásként értelmezik (White 2017).

Kína-USA verseny: Az érme két oldala: a szétválasztás és a kapcsolás

Míg Lenin tézise a kapitalizmusok közötti verseny konfliktusos természetéről azt mutatja, hogy az szorosan kapcsolódik a jelenlegi Kína-USA rivalizáláshoz, Kautsky elemzése is jól érvel, amikor azt állítja, hogy a kapitalista magállamok képesek voltak megtanulni elkerülni a destruktív versenyt, amikor egy új korszakot találtak, ahol a tőkemonopólium elérte azt a szintet, hogy a világgazdaság közös kizsákmányolása lehetővé vált. A kínai-amerikai gazdasági kapcsolatok kontextusában a kereskedelmi vita és a csúcstechnológiai verseny a pénzügyi együttműködéssel és a kartellezéssel szemben látszólag ugyanannak az éremnek a két oldalát képviseli.

2018 óta a Trump-kormányzat a kereskedelmi háborút hatékony fegyverként próbálta felhasználni a kínai gazdasági növekedés és felzárkózás lassítására. Emellett a "szétválasztás"

a kínai és az amerikai gazdaságok között, szintén része volt annak az amerikai stratégiának, amelynek célja az amerikai gyártás Kínától való függésének megszüntetése és Kína technológiai fejlődésének késleltetése volt. Washington már régóta készült a Kínától való gazdasági elszakadásra, különösen a Covid-19 világjárvány kitörése után. Trump várakozásaival ellentétben és a koronavírus melléktermékeként azonban a legfrissebb adatok azt mutatják, hogy az USA Kínából származó importja 2020 novemberében megemelkedett.

46,1 százalékkal 51,98 milliárd dolláros rekordra (China Daily 2020), míg a kínai kereskedelmi többlet 535,05 milliárd dolláros történelmi rekordot ért el (The Wall Street Journal 2021a). Még egy konzervatív előrejelzés is azt állítja a Covid 19 utáni globális kereskedelemről és ellátási láncokról, hogy "a globális ellátási láncok a járvány után végérvényesen megváltoznak, de Kína továbbra is kulcsfontosságú szereplő marad. A Kínától való teljes függetlenedés gazdaságilag és egyes országok számára politikailag is megvalósíthatatlan" (Ramirez 2020, 1).

Ironikus módon az amerikai gazdaságban valódi szétválasztás zajlik a saját politikája és a pénzügyek között. Annak ellenére, hogy a Kína és az USA közötti feszültség a csúcstechnológiai iparágakban tovább fokozódik, a Wall Street és Peking egyre közelebb kerül egymáshoz:

A Goldman Sachs és a Morgan Stanley többségi irányítást szerzett kínai értékpapír-ipari vállalkozásai felett. A HSBC teljes ellenőrzést szerzett kínai életbiztosítási vállalkozása felett. A Citi megkapta az áhított letétkezelési engedélyt a kínai intézményi befektetők kiszolgálására. A vagyongazdálkodók közül a BlackRock engedélyt kapott arra, hogy saját befektetési alapjait Kínában értékesítse, a Vanguard pedig úgy döntött, hogy ázsiai központját Sanghajba helyezi át. [...] Nagyjából

Az elmúlt évben 200 milliárd dollár érkezett külföldről a kínai tőkepiacokra. A kínai részvények és kötvények külföldi állománya június végén 50%-kal, illetve 28%-kal volt magasabb, mint egy évvel korábban (The Economist 2020).

A fenti helyzetnek három következménye van: **Először is, az amerikai pénzügyi szektor, mint a nemzet- és világgazdaság autonóm része, nehezen tud dacolni a Trump-féle dekoncentrációs fenyegetéssel.** Másodsor, a Wall Street kínai terjeszkedése egy hosszú távú tendenciát tükröz, ahol a globális pénzügyek súlypontja kelet felé tolódik el. Harmadszor, a kínai gazdaság pénzügyi szektora eddig viszonylag fejletlen volt, és most Peking új növekedési modellje hajtja. **A kínai pénzügyi szolgáltatási szektor óriási potenciális lehetőségeket szabadít fel a globális pénzügyi vállalkozások számára.**

Ez a helyzet azt mutatja, hogy egyrészt a Kautsky-féle kartell-vízió a "szervezett kapitalizmusról" (termelés és kereskedelem) nemzetközi szinten instabil; másrészt Lenin hangsúlyozása a "pénzügyi kapitalizmus" hatalmára ma igazabbá válik, mint annak idején. Mivel belföldön és külföldön összefonódik, a **fináncstőke hatalmát mobilitás és rugalmasság jellemzi, nincs egyénisége, és elszakadt a termelés közvetlen folyamataitól.** A pénzügyi tőke mint a tőkés felhalmozás motorjának megjelenése egyre inkább integrálja a nemzetgazdaságokat a kapitalista világgazdaságba.

Az amerikai és a kínai pénzügyi együttműködés kartellje azt mutatja, hogy az amerikai pénzügyi

szektor egyértelműen érzékelte a kínai gazdasági növekedési modellváltásból adódó gigantikus profitlehetőségeket. Az új növekedési modellt a feldolgozóipari ágazatok arányának relatív csökkenése jellemzi a gazdaságban, miközben a szolgáltatási ágazatok részesedése növekszik. A fal

Street kínai terjeszkedése azt a szilárd meggyőződését tükrözi, hogy Kína előbb-utóbb hasonló folyamaton fog keresztülmenni, mint amin az USA történelmileg keresztülment: a gazdasági finanszírozás. 2020-ban Kína megelőzte az Egyesült Államokat, mint a világ legnagyobb új közvetlen külföldi befektetések címzettje, ami azt mutatja, hogy a Covid-19 pandémia egyre inkább kelet felé tolja el a világgazdaság súlypontját (The Wall Street Journal 2021b).

Kína-USA rivalizálás: Kína és Kína: Verseny két különböző kapitalizmus között

A kapitalizmus természeténél fogva intenzív, olykor destruktív versenyen alapul, gyakran különböző kapitalizmusok között, mint például az amerikai "liberális kapitalizmus" és a kínai "államkapitalizmus" jelenlegi összecsapása (Milanovic 2019b). Az amerikai liberális kapitalizmusnak a hidegháború vége óta tartó "egyetemes győzelme" a 2008-as pénzügyi válságot követően most drámai bukást él át, és Trump "America First" unilateralista politikája tovább rontotta a helyzetét. Ahogy Milanovic (2019a) új könyvében kifejti, a liberális kapitalizmus a hidegháború végén azt állította, hogy győzött a szocializmus felett, de a játék nem ért véget, és a "kapitalizmus változatai" közötti küzdelmek nem kevésbé hevesek. Milanoviccsal (2019b) összhangban ez a tanulmány azt állítja, hogy a Kína-USA versenyt a kapitalista gazdaságok két különböző típusa közötti vitaként kellene konceptualizálni: liberális piacgazdaság (szabadpiaci kapitalizmus) kontra irányított piacgazdaság (államkapitalizmus). Mivel a két gazdaság olyan szorosan összefonódik, várható, hogy ez a két különböző kapitalizmus óhatatlanul konfliktusba kerül egymással.

Ennek megfelelően fontos a "kínai államkapitalizmus" tanulmányozása és megértése abból a szempontból, hogy a kulturális és politikai egyediség hogyan befolyásolja a gazdasági tevékenységeket, és hogyan alakítja ki a sajátos intézményi formákat és kölcsönhatásokat (Wank 1999; Li 2016; McNally 2012; 2018). Konkrétan meg kell értenünk, hogy a piacosítás és árucikké válás erőt hogyan egyensúlyozták ki a történelmileg és kulturálisan kialakult állam-piac-társadalom strukturális kölcsönhatások, például az állam és a helyi önkormányzatok aktív szerepe, a tulajdon és az üzleti tulajdonformák sokfélesége, a kliensalapú társadalmi kapcsolatok hagyományos kultúrája, az országok szuverenitása, gazdasági modellje, kormányzási mintája vagy politikai kultúrája (Li 2016).

A kínai államkapitalizmus történelmileg kialakult, politikailag egyedi és kulturálisan sajátos. Kína történelmi és belső átalakulásainak szinergiája alakítja, amely korrelál a külső kihívásokra adott válaszokkal (Li és Shaw 2013). Kína "sinizálódási" hagyományának részeként jellemezhető, amely a külföldi eszmék befogadásának spontán folyamatát jelenti, miközben kényszeríti, hogy keveredjenek a kínai őshonos értékrenddel és gyakorlatokkal, illetve beágyazódnak azokba. Kína államkapitalizmusának egy sajátos formája, amelyet a belső politikai valóság alakít és határoz meg, és amelyet az aktív állami beavatkozás és a korporatív állam-üzleti kapcsolatok jellemeznek. A reform utáni új vállalkozói osztály megjelenése és az intézményi innovációkban betöltött szerepe ösztönzi az állami kapacitások és közforrások piacosítását és decentralizálását anélkül, hogy gazdasági és társadalmi szétesésbe esne (Li 2016). A kínai államkapitalizmus magában foglalja a "beágyazott

a kínai állam, a piaci mechanizmusok és a társadalmi kulturális szövetek közötti "kapcsolat", amely négy évtizeden keresztül tartós gazdasági növekedéshez vezetett.

Az USA azonban a kínai államkapitalizmust egyfajta "államilag irányított gazdaságként" azonosítja, ahol a Kínai Kommunista Párt (KKP) továbbra is szabályozó szerepet tölt be a kínai gazdaságban, és ahol az állam védi és előmozdítja az állami tulajdonú vállalatok (SOE-k) érdekeit. Az állami tulajdonú vállalatok uralják Kína gazdasági teljesítményének felét, és a kormány erősen támogatja és védi őket. Az amerikai üzleti versenytársak nem hozhatnak létre teljes tulajdonú vállalatokat Kínában; kínai partnerekkel kell vegyesvállalatokat létrehozniuk, és kénytelenek megosztani technológiájukat. A kínai államkapitalista modell ilyen "tiszteztelen versenye" a 2018 óta tartó kínai-amerikai kereskedelmi háború egyik központi témája. A kínai államkapitalizmus-modell által az amerikai gazdaságra gyakorolt negatív hatást egy amerikai közpolitikai agytröszt a következőképpen írja le:

Először is, a feltörekvő technológiák terén az önellátás felé való elmozdulás nincs összhangban a komparatív előnyökön alapuló kereskedelmi rendszerrel. Másodszor, az állami vállalatok használata, a támogatásokhoz való hozzáférésük és a korlátozott jogállamiság Kínában támogatja az állami vállalatokat Kínán belül és világszerte. Harmadszor, Kína iparpolitikájának a nyertesek kiválasztására való felhasználása várhatóan túltermeléshez és dömpinghez vezet a tengerentúlon. Ez már megtörtént például az acél és a napelemes fotovoltai (PV) területén, ami negatív hatással volt az amerikai és a globális iparágakra, és várhatóan meg fog történni a Kína közelmúltbeli iparpolitikájában azonosított fejlettebb iparágakban, például a robotikában, a nagysebességű vasút gyártásában, az új energiahordozókban és az akkumulátorokban (Meltzer és Shenai 2019, 2).

A pártoktól független Kongresszusi Kutatószolgálat nemrégiben kiadott jelentése szerint, bár a legtöbb elemző elismeri, hogy a Kína és az USA közötti kereskedelem kölcsönösen előnyös, jelentős feszültségek vannak számos olyan kínai politika és gyakorlat miatt, amelyek protekcionista, gazdaságilag torzító és az amerikai gazdasági érdekeket sértő jellegűek (Lake 2018). Félő, hogy az államkapitalizmus kínai modellje átterjed azokra a területekre, ahol Kína egyre nagyobb befolyást gyakorol, például a befolyási szféráira.

Következtetés

A tanulmány a kínai-amerikai rivalizálás megvitatásával kezdődik a hidegháborús retorika és politikai diskurzus körül. E vitasorozat szerint a rivalizálást egyes véleményformálók, politikai döntéshozók és akadémikusok új hidegháborúként azonosították, amely két különböző politikai értékrendű hatalom politikai, ideológiai és katonai-stratégiai versengését jelenti a világhatalomért. A rivalizálás egyes aspektusai valóban hasonlítanak a szovjet-amerikai hidegháborúra a biztonság, a média, a diplomácia és az ideológia terén fennálló konfliktusok tekintetében. Ez a hasonlóság

világosan megmutatkozik a csendes-óceáni térség hegemon rivalizálásában és az egymás stratégiai szándékaival kapcsolatos kölcsönös gyanakvásban.

A hidegháborús koncepcionális keret alkalmazása a kínai-amerikai rivalizálás vizsgálatára azonban félrevezető vállalkozás. A szerzők elemzése arra a következtetésre jut, hogy a hidegháborús diskurzus egyszerűen az első hidegháború diadalmas szellemét kívánja újjáéleszteni, amelyet az USA döntően megnyert, legyőzve ellenségét, a Szovjetuniót. A hidegháború újragondolásával az USA visszahúzódik a "történelem vége" tézis megnyugtató teleológiájához, és ahhoz a hithez, hogy az USA végül és elkerülhetetlenül győzni fog.

A vilárendszer-elmélet és a Kautszkij-Lenin vita elméleti inspirációi által inspirálva ez a tanulmány egy sor elemzést nyújt a Kína és az USA közötti gazdasági kölcsönhatások összetettségének feltárására, és a következő következtetésekre jut:

Először is, Kína globális felemelkedése azt jelenti, hogy Kína a kapitalista világgazdaságban a tőke és a termelés folyamatos kifelé irányuló terjeszkedésének és áthelyezésének egyszerre címzettje és támogatója. A Kína-USA rivalizálás a világgazdaság ciklikus fejlődését és a hegemon hatalmak felemelkedését és bukását tükrözi anélkül, hogy a rendszer alapvető értéktörvényét megváltoztatná. A rivalizálás két olyan gazdaság között zajlik, amelyek nagymértékben összefonódtak és kölcsönösen függenek egymástól.

Másodszor, a kínai-amerikai konfliktus megmutatja a kapitalista világgazdaság belső strukturális ellentmondásai és a monopolizáció és dominancia belső rivalizálása közötti kapcsolatot. Más szóval, a konfliktus a világgazdaság strukturális egyenlőtlenségébe ágyazott ellentmondásos kapcsolatot tükrözi, amelyen belül Kína növekedési modellváltása alapvető változást hoz a két ország közötti gazdasági erőviszonyokban.

Harmadszor, a kínai-amerikai verseny két különböző típusú kapitalista rendszer között zajlik. Bár Kína globális felemelkedése nem legitimálja a kínai államkapitalizmus modelljének egyetemes relevanciáját/jelentőségét, azt mutatja, hogy léteznek nem nyugati alternatívák a fejlődés és a modernizáció terén. A kínai államkapitalizmus-modell olyan csábító lehetőség, amely számos fejlődő országban és régióban ideológiai inspirációt és elterjedést hordoz. Függetlenül attól, hogy melyik típusú kapitalizmus fog érvényesülni, nem valószínű, hogy a kettő közül az egyik fogja uralni az egész földgolyót (Milanovic 2019a). Végül, amikor a kínai gazdaság összetevői egyre több "teret" foglalnak el a világgazdasági "mag" zónáiban, Kína megváltoztatja a világgazdaság hagyományos rétegződését, amely egy kis magra, egy elszórtan elhelyezkedő nagyobb félperifériára és egy hatalmas perifériára épül. Így Kína gazdasági felemelkedése és nemzeti ambíciói, amelyeket új növekedési modellje is alátámaszt, úgy érzékelhető, hogy a már megosztott világgazdasági struktúra újbóli felosztásának szándékát hordozza magában. Ezért előre látható, hogy Kína és az USA, a világ két legnagyobb gazdasága, továbbra is hosszú távú stratégiai rivalizálásban lesz, mivel azt külső és belső rendszerszintű és strukturális erők alakítják és mozgatják. A világgazdaság a magon belüli rivalizálás új korszakába lépett, és a Kína-USA versengés alakítani fogja a kapitalista világtrend pályáját az elkövetkező évekre.

Hivatkozások

Allison, G. "Az új befolyási szférák: a földgolyó megosztása más nagyhatalmakkal".
Foreign Affairs 99, no. 2 (2020): 30-40.

- Allison, G. *Háborúra ítélve: Amerika és Kína megmenekülhet-e Thuküdidész csapdjából?* New York: Mariner, 2018.
- Bernal-Meza, R. "Kína és Latin-Amerika kapcsolatai: a win-win retorika". *Journal of China and International Relations*, no. spe (2016): 27-43.
- Bernal-Meza, R. és Li Xing. *Kína és Latin-Amerika kapcsolatai a 21. században: a lehetőségek és kihívások kettős összetettsége*. London: Palgrave Macmillan, 2020.
- British Broadcast Company - BBC. "A kínai gazdaság 2028-ra megelőzi az Egyesült Államokat" miatt a Covidnak". *Hírek*, 2020. december 26. Hozzáférés: Január 15, 2021. Elérhető: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-55454146#:~:text=China%20will%20overe%20the%20US,previously%20forecast%2C%20a%20report%20says%20says>
- Cartwright, M. "A vilárendszer-elmélet és a hegemonia újragondolása: A világszervezetek Marxista-realista szintézis." *E-Internacionális kapcsolatok*, 2018. október 18. Hozzáférés 2020. november 20. Elérhető: <http://www.e-ir.info/pdf/76005>.
- China Daily. "Az USA Kínából származó importja 2020-ban a vámok és a világválság ellenére megugrik: média." 2020. december 16. Hozzáférés: 2021. január 12. Elérhető: <http://www.chinadaily.com.cn/a/202012/16/WS5fd93e1ba31024ad0ba9c03d.html>.
- Drezner, D., R. Krebs és R. Schweller. "A nagy stratégia vége." *Foreign Affairs*, 2020. május/június. Hozzáférés: 2021. február 2. Elérhető: <https://www.foreignaffairs.com/articles/world/2020-04-13/end-grand-strategy>.
- Euractiv. "Kína megelőzte az Egyesült Államokat Európa legfontosabb kereskedelmi partnereként." *Trade & Society*, 2020. december 3. Hozzáférés: 2021. január 13. Elérhető: <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/china-edges-past-us-as-europes-top-trade-partner/>
- Gaddis, J. L. *A megfélemezés stratégiái: a háború utáni amerikai nemzetbiztonsági politika kritikai értékelése*. New York, Ny: Oxford University, 1982.
- Gallagher, J. és R. Robinson. "A szabadkereskedelem imperializmusa". *Economic History Review (New Series)* 6, no. 1 (1953): 1-15.
- Gilpin, R. *A nemzetközi kapcsolatok politikai gazdaságtana*. Cambridge: Cambridge University, 1987.
- Gilpin, R. *Háború és változás a világpolitikában*. Cambridge: Cambridge University, 1981.
- Hanania, R. "Kína igazi fenyegetése az Amerikát uraló ideológiára leselkedik". *Palladium*, 2020. december 14. Hozzáférés: 2021. január 31. Elérhető: <https://palladiummag.com/2020/12/14/chinas-real-threat-is-to-americas-ruling-ideology/>
- Hobson, J. *Imperializmus: egy tanulmány*. New York, NY: James Pott & Company, 1902.
- Hung, H. F. "Az amerikai-kínai rivalizálás a kapitalista versenyről szól". *Jacobin*, 2020. július 11. Hozzáférés: 2020. november 29. Elérhető a következő címen: <https://www.jacobinmag.com/2020/07/us-china-competition-capitalism-rivalry>.
- Ikenberry, J. G. "A következő liberális rend a fertőzés kora több internacionalizmust követel, nem

kevesebbet". *Foreign Affairs*, 2020. július/augusztus. Hozzáférés: 2020. december 7.

Elérhető a következő címen: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2020-06-09/next-liberal-order>

- Nemzetközi Valutaalap - IMF. "Legfrissebb világgazdasági kilátások: növekedés előrejelzések." *Világgazdasági kilátások*, 2021. Hozzáférés: 2021. január 25.
Elérhető a következő címen:
<https://www.imf.org/en/publications/weo/issues/2021/01/26/2021-world-economic-outlook-update>
- Kagan, R. *El retorno de la historia y el fin de los sueños*. Barcelona: Taurus, 2008. Kautsky, K. "Ultraimperializmus". *Marxists Internet Archive*, 1914. január. Hozzáférés: 2020. október 19. Elérhető a következő címen:
<https://www.marxists.org/archive/kautsky/1914/09/ultra-imp.htm>
- Kindleberger, C. *A világ a depresszióban, 1929-1939*. Berkeley: University Of California Press, 1973.
- Lake, D. A. "Gazdasági nyitottság és nagyhatalmi verseny: tanulságok Kína és az Egyesült Államok számára". *The Chinese Journal of International Politics* 11, no. 3 (2018): 237-70.
- Leffler, M. P. "Kína nem a Szovjetunió: a kettő összekeverése veszélyes". *The Atlantic*, 2019. december 2. Hozzáférés: 2021. január 23. Elérhető: <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2019/12/cold-war-china-purely-optional/601969/>
- Lenin, V. I. "Az imperializmus, a kapitalizmus legmagasabb fokozata: népszerű vázlat". *Marxisták Internet Archive*, 1917. Hozzáférés: 2020. október 19. Elérhető a következő címen:
<https://www.marxists.org/archive/lenin/works/1916/imp-hsc/>
- Li, M. Q. *Kína felemelkedése és a kapitalista világgazdaság bukása*. New York, NY: Monthly Review, 2008.
- Li, X. "Kína kettős helyzete a kapitalista világrendben: a hegemonia kettős összetettsége" és az ellenhegemonia." In *The International Political Economy of The BRICS*, szerkesztette Li X. New York, NY: Routledge, 2019.
- Li, X. "Kína felemelkedése és annak hatása a világ gazdasági rétegződésére és újraszabályozás." *Cambridge Review of International Affairs* 34, no. 4 (2020): 530-50. doi: <https://doi.org/10.1080/09557571.2020.1800589>.
- Li, X. "Kína gazdasági sikerének megértése: Beágyazottság kínai sajátosságokkal." *Asian Culture and History* 8, no. 2 (2016): 18-31.
- Li, X. és A. Farah, szerk. *Kína-Afrika kapcsolatok a nagy átalakulások korában*. London: London: Routledge, 2013.
- Li, X. és T. Shaw. "A kínai államkapitalizmus politikai gazdaságtana". *China and International Relations* 1, no. 1 (2013): 88-113. doi: <https://doi.org/10.5278/ojs.jcir.v1i1.218>.
- Li, X., szerk. *Kína felemelkedése és a kapitalista világgrend*. London: London: Routledge, 2010.
- Mcfaul, M. "A hidegháború tanulságai és tévhitek az USA és Kína kapcsolatainak mai viszonylatában". *The Washington Quarterly* 43, no. 4 (2020): 7-39. doi: <https://doi.org/10.1080/0163660X.2020.1850406>.

McNally, C. A. "A sino-kapitalizmus elméletalkotása: implikációk a sino-kapitalizmus tanulmányozására".
összehasonlító kapitalizmusok." *Contemporary Politics* 25, no. 3 (2018): 313-33.
doi: <https://doi.org/10.1080/13569775.2018.1553125>.

Mcnally, C. A. "Kínai kapitalizmus: Kína újbóli felemelkedése és a nemzetközi politikai gazdaság." *World Politics* 64, no. 4 (2012): 741-76.

Meltzer, J. P. és N. Shenai. *Az USA és Kína gazdasági kapcsolatai: átfogó megközelítés.*

Washington, DC: Brookings Institute, 2019. Hozzáférés: 2021. február 5. Elérhető a következő címen: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/02/us_china_economic_relationship.pdf

Merwe, J. "Az "egy övezet, egy út" kezdeményezés: Afrika és a Közel-Kelet újra integrálása a világszervezetekbe".

Kína felhalmozási rendszere." In *Mapping China's One Belt One Road Initiative* szerkesztette X. Li. London: Palgrave Macmillan, 2018.

Milanovic, B. "A kapitalizmusok összecsapása. Az igazi harc a globális gazdaság jövőjéért". *Foreign Affairs*, 2019b. január/február. Hozzáférés: 2021. január 17. Elérhető: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2019-12-10/clash-capitalisms>.

Milanovic, B. *Kapitalizmus, egyedül: A világot uraló rendszer jövője*. Cambridge: Harvard University/Belknap Press, 2019a.

NBCUniversal Media - CNBC. "A kínai jüan 10 éven belül a világ harmadik legnagyobb tartalékvalutájává válhat: Morgan Stanley előrejelzése." 2020. szeptember 4. Hozzáférés: 2020. december 5. Elérhető: <https://www.cnbc.com/2020/09/04/chinas-yuan-rmb-to-become-harmadik-legnagyobb-tartalékpénz-2030-ig-morgan-stanley.html>

New York Post. "Joe Biden Oroszországot 'ellenfélnek', Kínát 'versenyársnak' nevezi a városházán". 2020. szeptember 18. Hozzáférés: 2021. január 19. Elérhető: <https://nypost.com/2020/09/18/joe-biden-calls-russia-an-opponent-and-china-a-competitor/>

Ramirez, D. "Covid-19: globális kereskedelem és ellátási láncok a világjárvány után". *IJSS Jelentés*, 2020. augusztus 27. Hozzáférés: 2021. január 23. Elérhető: <https://www.iiss.org/blogs/research-paper/2020/08/covid-19-trade-and-supply-chains>.

Rudd, K. "A közelgő poszt-COVID anarchia". *Foreign Affairs*, 2020. május 6. Hozzáférés: 2021. február 5. Elérhető a következő címen: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2020-05-06/coming-post-covid-anarchia>

Sapolsky, H. "Folyamatosság és változás a második hidegháborúban". *China International Strategy Review* 1, no. 1 (2019): 213-22. doi: <https://doi.org/10.1007/s42533-019-00021-y>.

Schwarz, B. "Miért gondolja Amerika, hogy neki kell irányítania a világot". *Atlantic Monthly* 277, no. 6 (1996): 92-102.

Smith, A. "Az USA és Kína konfliktusa: a 21. század központi birodalomközi rivalizálása". *New Politika*, 2019. augusztus 28. Hozzáférés: 2021. február 5. Elérhető: <https://newpol.org/u-s-and-china-conflict-the-21st-century-central-inter-imperial-rivalry/>

The Economist. "A Wall Street nyer Kínában?" 2020. szeptember 3. Hozzáférés: 2021. január 7. Elérhető: <https://www.economist.com/finance-and-economics/2020/08/26/wall-street>

The New York Times. "Az amerikaiak otthon ragadtak, a Kínával folytatott kereskedelem visszatért". December 14, 2020. Hozzáférés: 2021. február 5. Elérhető

a következő címen:

<https://www.nytimes.com/2020/12/14/business/economy/us-china-trade-covid.html>

Kína és az USA rivalizálása: új hidegháború vagy a kapitalizmus magon belüli verseny?

- The Wall Street Journal. "Kína exportja rekordévre emelkedik, miközben a Covid-19 pusztít globális gazdaság." 2021a. január 14. Hozzáférés: 2021. február 5. Elérhető a következő címen: <https://www.wsj.com/articles/china-exports-boom-to-record-year-while-covid-19-ravages-global-economy-11610610939#:~:text=China's%20exports%20to%20the%20U.S.,to%20official%20data%20released%20Thursday>
- The Wall Street Journal. "Kína megelőzi az Egyesült Államokat, mint a világ vezető külföldi célpontja közvetlen befektetések." 2021b. január 24. Hozzáférés: 2021. február 5. Elérhető a következő címen: <https://www.wsj.com/articles/china-overtakes-u-s-as-worlds-leading-destination-for-foreign-direct-investment-11611511200>
- Wallerstein, I. "A hegemonia három esete a kapitalizmus történetében". világgazdaság." *International Journal of Comparative Sociology* 24, no. 1-2 (1983): 100-8. doi: <https://doi.org/10.1163/156854283X00071>.
- Wallerstein, I. *A modern vilárendszer II: a merkantilizmus és az európai világgazdaság megszilárdulása 1600-1750, új előszóval*. Los Angeles, CA: University of Kalifornia, 2011.
- Waltz, K. *A nemzetközi politika elmélete*. New York, NY: Mcgraw Hill, 1979.
- Wank, D. L. *Commodifying Communism: üzlet, bizalom és politika egy kínai városban*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
- White, H. "Kína egy övezet, egy útja kihívást jelent az USA vezette rendnek". *The Straits Times*, április 25, 2017. Hozzáférés: 2021. február 5. Elérhető: <https://www.straitstimes.com/opinion/chinas-one-belt-one-road-to-challenge-us-led-order-led-order>
- Zakaria, F. "Az új kínai félelem: miért nem szabad Amerikának pánikba esnie legújabb kihívójával kapcsolatban". *Foreign Affairs*, 2019. január/február. Hozzáférés: 2021. február 5. Elérhető: <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2019-12-06/new-china-scare>.